

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

TRẦN THỊ VÂN ANH

**DOANH NGHIỆP DỆT MAY VIỆT NAM
TRONG BỐI CẢNH CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP
LẦN THỨ TƯ**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI, 2019

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

TRẦN THỊ VÂN ANH

**DOANH NGHIỆP DỆT MAY VIỆT NAM
TRONG BỐI CẢNH CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP
LẦN THỨ TƯ**

Ngành: Kinh tế phát triển

Mã số: 9.31.01.05

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: 1. Ts. Phí Vĩnh Tường

2. Ts. Dương Đình Giám

HÀ NỘI - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tác giả xin cam đoan đề tài luận án “**Doanh nghiệp dệt may Việt Nam trong bối cảnh cách mạng công nghiệp lần thứ tư**” là công trình nghiên cứu độc lập của tác giả. Các tài liệu, số liệu nêu trong luận án có nguồn trích dẫn hợp lý, không vi phạm quy định của pháp luật.

Tác giả xin cam đoan những điều trên là đúng sự thật, nếu sai, tác giả hoàn toàn xin chịu trách nhiệm.

Tác giả luận án

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU	8
1.1 Tình hình nghiên cứu trên thế giới	8
1.2 Tình hình nghiên cứu trong nước	20
1.3 Khoảng trống nghiên cứu	27
Chương 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN DOANH NGHIỆP DỆT MAY	30
2.1. Các khái niệm cơ bản về phát triển doanh nghiệp dệt may	30
2.1.1. Doanh nghiệp dệt may và phát triển doanh nghiệp dệt may	30
2.1.2. Các đặc trưng của doanh nghiệp dệt, may	34
2.1.3. Các tiêu chí và chỉ tiêu đánh giá sự phát triển doanh nghiệp dệt may	39
2.2. Cách mạng công nghiệp 4.0 và các yếu tố ảnh hưởng đến phát triển doanh nghiệp trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0	49
2.2.1. CMCN 4.0 và tác động đến ngành dệt may.	49
2.2.2. Những yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển của doanh nghiệp dệt may trong bối cảnh CMCN 4.0	53
2.3. Kinh nghiệm phát triển doanh nghiệp dệt may và bài học cho Việt Nam	57
2.3.1. Kinh nghiệm của Ấn Độ	57
2.3.2. Kinh nghiệm của Trung Quốc	61
2.3.3. Bài học cho Việt Nam	64
Chương 3 : THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN DOANH NGHIỆP DỆT MAY VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 2007-2018	67
3.1. Thực trạng phát triển doanh nghiệp dệt may Việt Nam 2007-2018	67
3.1.1. Sự thay đổi về số lượng doanh nghiệp dệt may Việt Nam	67
3.1.2. Sự chuyển dịch cơ cấu doanh nghiệp dệt may Việt Nam	68
3.1.3. Chất lượng của doanh nghiệp dệt may Việt Nam giai đoạn 2007-2018 ..	74
3.1.4. Thực trạng phát triển doanh nghiệp dệt may trong chuỗi giá trị toàn cầu	80

3.2. Thực trạng các yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển doanh nghiệp dệt may Việt Nam	86
3.2.1. Các yếu tố bên trong.....	86
3.2.2. Các yếu tố bên ngoài	96
3.3. Các vấn đề phát triển của doanh nghiệp dệt may Việt Nam	107
3.3.1. Có sự gia tăng về số lượng, nhưng chưa có sự gia tăng về quy mô doanh nghiệp.....	107
3.3.2. Sự phát triển của doanh nghiệp dệt may bị hạn chế do mất cân đối cơ cấu doanh nghiệp	108
3.3.3. Các doanh nghiệp dệt may Việt Nam phụ thuộc nguyên liệu đầu vào. ..	108
3.3.4. Quy mô vốn nhỏ và khả năng tiếp cận vốn đầu tư đổi mới công nghệ còn thấp.....	111
3.3.5. Chất lượng lao động thấp và sự biến động của lao động lớn	113
3.3.6. Mức độ sẵn sàng của doanh nghiệp dệt may trong việc ứng dụng các thành tựu của CMCN 4.0 còn thấp	114
3.3.7. Các doanh nghiệp đã tham gia chuỗi, nhưng ở những công đoạn có giá trị gia tăng thấp	117
3.3.8. Thiếu sự phát triển của các trung tâm nghiên cứu ứng dụng, dù có sự tập trung doanh nghiệp	117
3.4. Điểm mạnh, điểm yếu của doanh nghiệp dệt may Việt Nam trong bối cảnh cách mạng công nghiệp lần thứ tư.....	118
Chương 4: GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DOANH NGHIỆP DỆT MAY TRONG BỐI CẢNH CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP LẦN THỨ TƯ'	121
4.1. Bối cảnh phát triển mới	121
4.1.1. Hội nhập kinh tế quốc tế ngày trở thành một xu thế tất yếu	121
4.1.2. Xu hướng phát triển của ngành thời trang thế giới dưới tác động của CN 4.0.....	123
4.2. Cơ hội, thách thức đối với doanh nghiệp dệt may trong bối cảnh CMCN 4.0 và hội nhập	126
4.2.1. Cơ hội	126

4.2.2. Thách thức	130
4.3. Quan điểm, định hướng phát triển doanh nghiệp dệt may trong bối cảnh CMCN lần thứ tư	136
4.3.1. Quan điểm.....	136
4.3.2. Định hướng.....	136
4.4. Các giải pháp chủ yếu nhằm phát triển doanh nghiệp dệt, may trong bối cảnh CMCN lần thứ tư.....	137
4.4.1. Hoàn thiện hệ thống chính sách khuyến khích đổi mới công nghệ, ứng dụng thành tựu của CMCN 4.0.	137
4.4.2. Phát triển hạ tầng cơ sở đặc biệt là hạ tầng công nghệ thông tin, viễn thông; phát triển thương mại điện tử, tạo điều kiện cho doanh nghiệp tiếp cận và ứng dụng được thành tựu của CMCN 4.0	138
4.4.3. Đào tạo nhân lực chất lượng cao	141
4.4.4. Hỗ trợ doanh nghiệp dệt, may đổi mới công nghệ	145
4.4.5. Phát triển cụm liên kết ngành, khuyến khích liên kết và hợp tác trong cụm liên kết ngành dệt may.....	146
KẾT LUẬN	150
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN CỦA TÁC GIẢ LUẬN ÁN.....	152
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	153
PHỤ LỤC.....	163

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

AUV	Giá trị đơn vị tổng hợp
CLKN	Cụm liên kết ngành
CMCN	Cách mạng công nghiệp
CMCN 4.0	Cách mạng công nghiệp lần thứ tư
CNHT	Công nghiệp hỗ trợ
DNNN	Doanh nghiệp nhà nước
DNTN	Doanh nghiệp tư nhân
FDI	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
GTGT	Giá trị gia tăng
M&A	Mua bán và sát nhập
MNCs	Các Công ty đa quốc gia
R&D	Nghiên cứu và phát triển
ROA	Tỷ suất lợi nhuận trên tài sản
ROE	Tỷ suất sinh lời trên vốn chủ sở hữu
TCTK	Tổng cục thống kê
WTO	Tổ chức thương mại thế giới
RPI	Thị phần tương đối (Relative Performance Index)
REIR	Tỷ lệ xuất nhập khẩu tương đối (Relative Export-Import Ratio)
CNTT	Công nghệ thông tin

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1: Thực trạng kết quả kinh doanh của doanh nghiệp	74
Bảng 3.2: ROE của doanh nghiệp dệt may Việt Nam giai đoạn 2007 - 2016.....	77
Bảng 3.3: Hiệu suất sử dụng lao động doanh nghiệp dệt may theo quy mô (2016)	79
Bảng 3.4: Hiệu suất sử dụng lao động doanh nghiệp dệt may theo quy mô (2017)	79
Bảng 3.5. Kết quả nâng cấp chuỗi giá trị ngành dệt may giai đoạn 2007-2010.....	82
Bảng 3.6. Kết quả nâng cấp chuỗi giá trị ngành dệt may giai đoạn 2010-2015.....	82
Bảng 3.7: Đầu tư máy móc công nghệ của doanh nghiệp dệt may Việt nam	89
Bảng 3.8: Xuất xứ công nghệ của các doanh nghiệp dệt may Việt Nam.....	94
Bảng 3.9: Lượng và giá trị nhập khẩu nguyên phụ liệu dệt may 2014-2018.....	111

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 1.1: Chuỗi cung ứng và chuỗi giá trị	17
Hình 2.1a: Khung cử thủ công	34
Hình 2.1: Sự thay đổi của công nghệ dệt dưới tác động của CMCN 1.0	34
Hình 2.2: Đường cong nụ cười của chuỗi giá trị dệt may	39
Hình 2.3: Hình: Tích hợp trong các quá trình của chuỗi giá trị sản phẩm dệt may và IoT.....	50
Hình 3.1: Số lượng doanh nghiệp dệt may 2007-2017	67
Hình 3.2: Cơ cấu doanh nghiệp dệt theo tiêu chí lao động	70
Hình 3.3: Cơ cấu doanh nghiệp dệt, may theo tiêu chí vốn	71
Hình 3.4: Chuyển dịch cơ cấu theo vùng lãnh thổ	72
Hình 3.5: Cơ cấu doanh nghiệp dệt may theo số năm kinh nghiệm.....	73
Hình 3.6: Cơ cấu xuất khẩu sản phẩm dệt may 2018	80
Hình 3.7: Tỷ trọng xuất khẩu hàng may mặc Việt Nam năm 2017	81
Hình 3.8: Lợi thế so sánh của ngành dệt may Việt Nam trên thế giới	85
Hình 3.9: Trình độ lao động ngành dệt may 2016.....	87
Hình 3.10: Số doanh nghiệp và quy mô vốn vay qua quỹ bảo lãnh tín dụng tại TP.HCM.....	88
Hình 3.11: Trình độ công nghệ của doanh nghiệp dệt may	90
Hình 3.12. Trình độ công nghệ của doanh nghiệp dệt may Việt Nam năm 2017	91
Hình 3.13: Nhập khẩu máy móc thiết bị và nguyên vật liệu ngành dệt may	92
Hình 3.14: Mức độ tự động hoá trong công nghệ của doanh nghiệp dệt may	93
Hình 3.15. Mức độ quan tâm của doanh nghiệp đối với hoạt động KHCN	95
Hình 3.16: Tình hình sử dụng công nghệ thông tin tại các doanh nghiệp dệt, may.....	96
Hình 3.17: Những ý kiến của doanh nghiệp ngành dệt may về khung pháp lý	107
Hình 3.18. Cơ cấu nhập khẩu nguyên phụ liệu theo quốc gia.....	108
Hình 3.19: Cơ cấu nhập khẩu nguyên phụ liệu từ các nước trên thế giới	110
Hình 3.20: Cơ cấu tham gia chuỗi sản xuất toàn cầu của doanh nghiệp dệt may Việt Nam.....	117

DANH MỤC HỘP

Hộp 2.1: Khó xác định vị trí của doanh nghiệp dệt may do thực tế tham gia nhiều chuỗi giá trị toàn cầu	46
Hộp 3.1: Chuyển đổi ngành kinh doanh của các doanh nghiệp FDI trong lĩnh vực dệt may cùng với sự phát triển về số lượng của các doanh nghiệp dệt may Việt Nam.....	69
Hộp 3.2: Phản hồi của doanh nghiệp về tiếp cận chính sách của doanh nghiệp	106
Hộp 3.3: Khó huy động được vốn cho phát triển	112
Hộp 4.1: Các mô hình phối hợp giữa Doanh nghiệp, cơ sở đào tạo và các tổ chức dệt may trong việc đào tạo nhân lực.	144